

Til Stortinget

Hvordan integrere idéer for en helhetlig nordområdepolitikk?

Tre sentrale rapporter utgjør et viktig grunnlag for Stortingets formulering av en helhetlig nordområdepolitikk. Disse rapportene er:

- *Mot Nord!* (NOU 2003: 32) – av Ekspertutvalget for nordområdene (desember 2003);
- *For Nord!* – av Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag, med Barentssekretariatet (februar 2005); og
- *St.meld. nr. 30: Muligheter og utfordringer i nord* – av Utenriksdepartementet (april 2005).

Rapportene har fått mye oppmerksomhet og har mottatt både bifall og kritikk fra ulike aktører om de mange spesielle forhold som blir berørt. Før man går inn i detaljene er det imidlertid viktig å merke seg at hver rapport har sitt eget utgangspunkt – som i avgjørende grad påvirker hva rapporten vektlegger – og hva den ikke vektlegger. Målet med dette innspillet er å bidra til Stortingets vurderinger ved å gi en oversikt over rapportenes ulike utgangspunkt og hva som vektlegges i hver av dem.

<i>Hva er nordområdene?</i>		
<i>Mot Nord!</i>	<i>For Nord!</i>	<i>St.meld. 30</i>
Definert som: <ul style="list-style-type: none"> • Hele det sirkumpolare Arktis, inkludert Barentsregionen og Barentshavområdet 	Udefinert, men legger vekt på: <ul style="list-style-type: none"> • Barentsregionen • Barentshavområdet 	Udefinert, men legger vekt på: <ul style="list-style-type: none"> • Barentshavområdet
Sirkumpolar Arktis = langs polarsirkelen på land og noe lenger sør i de marine områdene Barentsregionen = fylkene som deltar i Barentssamarbeidet, dvs. Nordland, Troms, Finnmark, Norrbotten, Västerbotten, Norra Österbotten, Lappland, Kainuu, Murmansk, Karelen, Arkhangelsk, Komi og Nenets Barentshavområdet = Barentshavet, tiliggende øyegrupper, nære landområder på fastlandet og Petsjorahavet		

Hva er nordområdene? I den offentlige debatten er det vanlig å se på nordområdene som Nord-Norge og nærliggende land- og havområder. Det sirkumpolare Arktis er derfor en videre betegnelse enn den som vanligvis benyttes om området. På den annen side, den sterke vektleggingen på utenrikspolitikk i *St.meld. 30* er uttrykk for et snevrere fokus. Disse språklige nyansene er viktige, fordi ulik definisjon av regionen på ulike måter vil påvirke både fokus og hvilke aktører som deltar, samt organiseringen og koordineringen av politikken for regionen.

Ocean Futures anbefaler at Stortinget ser på Barentsregionen og Barentshavområdet som det mest sentrale området fordi det er disse områdene som har størst sosioøkonomisk relevans og politisk betydning i Norge.

<i>Hva er hovedmålene for en helhetlig norsk nordområdepolitikk?</i>		
<i>Mot Nord!</i>	<i>For Nord!</i>	<i>St.meld. 30</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Gjøre nordområdene til et ledende område for bærekraftig utvikling, hvor kultur og natur utgjør grunnlaget for ny kommersiell aktivitet og internasjonalt samarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre norske økonomiske, politiske og miljørelaterede interesser i nord • Gjøre Nord-Norge til et regionalt kraftsentrum 	<ul style="list-style-type: none"> • Sikre politisk stabilitet og bærekraftig utvikling i nord • Sikre norske interesser i nord

Hva er hovedmålene for en helhetlig norsk nordområdepolitikk? Å sikre økonomiske, miljørelaterede, sosiale og politiske interesser i nord er en fellesnevner som binder sammen de tre rapportene.

Hvordan integrere idéer for en helhetlig nordområdepolitikk?

Men, hvem er det sine interesser som blir ivaretatt? Interessene kan kategoriseres på mange ulike måter – både som geografiske interesser (sentrum–periferi, norsk–russisk, øst–vest og nord–sør) og interesser knyttet til samfunnsaktører (departementer, kommunale myndigheter, lokalsamfunn, industri, særinteressegrupper m.fl.). En helhetlig politikk kan ikke bare nøye seg med å se på Nord-Norges eller hele Norges interesser – men faktisk hele regionens interesser, uavhengig av hvordan regionen er definert. En politikk som utvikler en større region – inkludert relevante deler av Russland og Norden – vil nødvendigvis være en fordel for Norge og norske interesser både i – og for – nord. En slik tilnærming vil integrere alle de viktigste målene i listen ovenfor.

<i>Hva er hovedstrategien for å nå disse målene?</i>		
<i>Mot Nord!</i>	<i>For Nord!</i>	<i>St.meld. 30</i>
Multisektor-politikk <ul style="list-style-type: none">• Utvikling av overordnet strategi for sentrale og regionale nivå• Utvikling av nordområdekompetanse gjennom satsing på næringsliv, FoU og forvaltning (“nordområdemilliard”)• Konsentrere den utenrikspolitiske innsatsen om en bilateral Barentshavavtale og styrking av Arktisk råd	Regionalpolitikk <ul style="list-style-type: none">• Styrking av den regionale kompetansen i Nord-Norge gjennom satsing (“Barentsmilliard”)• Videreføring av Barentssamarbeidet på regionalt nivå• Bruke Barentssamarbeidet som et nøkkelinstrument for å engasjere vestlige stater	Utenrikspolitikk <ul style="list-style-type: none">• Etablering av dialoger med sentrale vestlige land• Videreutvikling av det bilaterale samarbeidet med Russland

Hva er hovedstrategien for å nå disse målene? Alle tre rapporter inneholder elementer av regional utvikling og internasjonalt samarbeid. Hver rapport prioriterer disse elementene fra ulike hovedperspektiv. Etter vår oppfatning inneholder *Mot Nord!* den mest balanserte og integrerte strategien. I tillegg til vesentlige utenrikspolitiske oppgaver legger den avgjørende vekt på den sentrale rollen næringslivet og regionale myndigheter har, og integrerer dette i den overordnede nasjonale og internasjonale strategien.

Land som USA, Frankrike, Tyskland, Storbritannia og EU har begynt å rette oppmerksomheten mot Barentshavet. Dialogen med disse landene er derfor svært viktig. Dette legger også alle rapportene vekt på. Men på hvilken arena skal Norge møte disse landene? Gjennom Arktisk råd, via Barentsrådet eller gjennom andre fora? *For Nord!* er sterkt kritisk til å favorisere Arktisk råd på bekostning av Barentssamarbeidet. Det er gode grunner til å vurdere om en multilateral dialog om Barentshavet bør kanaliseres gjennom Barentsrådet. Barentssamarbeidet har et bredere virkefelt. Det har en sterk regional komponent, og alle berørte stater deltar. På den annen side, Arktisk råd har et mer begrenset miljø- og urbefolkningsfokus. Videre, det har ikke formidlet synspunkter fra regionale myndigheter eller andre innbyggere i nord, og EU er ikke deltaker i rådet. Norge utøver betydelig påvirkning i Barentsregionen. Kanskje er det på tide å tilføye Barentshavet til Barentssamarbeidet?

<i>Hvordan skal strategien koordineres?</i>		
<i>Mot Nord!</i>	<i>For Nord!</i>	<i>St.meld. 30</i>
<ul style="list-style-type: none">• Statsråd eller statssekretær for nordområdene fortrinnsvis ved statsministerens kontor• Interdepartementalt utvalg	<ul style="list-style-type: none">• Økt regional beslutningsmyndighet	<ul style="list-style-type: none">• Statssekretær for nordområdene i Utenriksdepartementet• Interdepartementalt utvalg• Bredt kontaktutvalg sammensatt av ulike samfunnsaktører

Hvordan skal strategien koordineres? En helhetlig nordområdepolitikk må nødvendigvis behandle en rekke viktige saker som berører ulike sektorer på alle politiske nivåer. For at politikken skal lykkes er det nødvendig med en integrerende og koordinerende beslutningsstruktur for alle berørte sektorer. Å koordinere politikken er krevende uansett hvilket ståsted man har. Et spørsmålet

Hvordan integrere idéer for en helhetlig nordområdepolitikk?

som reiser seg er imidlertid om en slik politisk samordning kan gjøres kun fra ett departement. *Mot Nord!* foreslår en praktisk løsning: ansvaret for den politiske samordningen bør legges til statsministerens kontor.

Nordområdene er dynamiske. En politikk for nordområdene må også være i stand til å ta høyde for fremtidige endringer i det globale miljøet. Dette understreker behovet for nye strukturer som kan bistå det politiske systemet i å identifisere og reagere på endringer. *Ocean Futures* anbefaler at det etableres en norsk polarkommisjon (*Nordlys*, 15. april, s. 3). En slik kommisjon kunne fungere som en kunnskapsrik, permanent og uavhengig rådgiver for Stortinget og regjeringen når det gjelder å tilpasse norsk nordområdepolitikk til skiftende omstendigheter.

Ocean Futures AS
Oslo, 29. april 2005

Notatet er utarbeidet av seniorrådgiver Steven G. Sawhill.
Oversettelse/redigering av seniorrådgiver Øystein B. Thommessen.